

запоминает и повторяет немногие услышанные им латинские слова. Иногда говорят, что изучение древних классиков в конце концов уступит место более современным и практически необходимым предметам, но пытливый ум всегда будет обращаться к классикам, на каком бы языке они не писали и как бы не были они древни. Ибо что такое классики, как не запасы благороднейших человеческих мыслей? Однако чтение подлинно хороших книг – дело, требующее больших усилий, чем любое из принятых ныне занятий. Для него нужна такая же подготовка, какую проходили атлеты, всецело посвящавшие себя своей цели» [2;121].

Развивая тему, Торо с болью, роднящей его с Абаем и Чаадаевым, пишет уже о своих соотечественниках. Боль эта – от наблюдений за необразованностью, которая в условиях формирующейся массовой культуры может крыться за внешней грамотностью. «Мы живем, – вздыхает он, – низменной жизнью, мы необразованны и безграмотны; и в этом отношении, я признаюсь, не делаю большого различия между безграмотностью тех моих земляков, которые не знают азбуки, и безграмотностью тех, кто выучился читать лишь для того, чтобы читать книги для детей и слабоумных. Мы должны стремиться сравняться с достойными людьми древности, и для этого надо, прежде всего, узнать об их деяниях. Но мы – мелкая порода, и наши духовные взлеты ограничены столбцами ежедневных газет» [2;129].

Жақып Қ.Х., қоғамдық ғылымдар кафедрасының доценті,
философия ғылымдарының кандидаты
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты

ЫБЫРАЙҒА ҚАТЫСТЫ ТЫҢ ДЕРЕКТЕР

Кейде ұлы адамдардың өмірінің бізге белгісіз тұстарына қатысты фактілер ұшырасып қалады. Мәселен, таяуда облыстық мемлекеттік мұрағат пен облыстық тарихи өлкетану мұражайында ұлы ұстаз Алтынсарин қызметін зерттеушілерді де, туған өлкіміздің тарихымен айналысатындарды да қызықтыратын құжат табылды. Ең алдымен мына жайға на-

Сегодня, в начале 21-го века, когда мир все более срастается с Интернетом и электронными СМИ, соперничающими с упомянутой Торо прессой, боль Торо особенно понятна. Его слова, его размышления побуждают вновь и вновь задумываться над судьбами нашей собственной цивилизации все более деформируемой Молохом глобализма и его неизменным спутником – американизированным до пародийности масскультом, будь то сфера СМИ, либо сфера образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Антология мировой философии. Т.2.М.,1970.
2. Торо Г.Д. Уолден, или жизнь в лесу. М.,1979.
3. Маркс К. и Энгельс Ф. Избранные произведения. Т.1М., 1970.

Түйіндеме

Мақалада XIX ғасырдың белгілі философ-романтигі Генри Тороның өркениеттің әртүрлі аспектілерін сынағаны, оның рухани ізденістерінің біздің заманымыздың мәселелерімен байланысты өзектілігі қарастырылған.

Conclusion

The article deals with the critical view of various civilization aspects by a famous philosopher-romantist of the XIX th century Henry Toro. It finds his spiritual search in tune with the modern problems.

зар аударайық. 1947 жылы Алтынсариннің шәкірті, оның ісін жалғыстырушы педагог, өлкетанушы және қазақ мектептерінің халық мұғалімі Зотик Петрович Толстых Қостанай облыстық кеңес атқару комитетінің торағасы Жүсіповтың атына хат жазады. Онда ол облыс басшыларын екі жылдан кейін Ы. Алтынсариннің қайтыс болғанына 60 жыл толатындығын

алдын ала ескертіп, осыған байланысты комиссия құру қажеттігін айтып, мынандай ұсыныстар жасайды: «Алтынсарин қызметіне байланысты материалдарды одан әрі жинастыру, оның қабірін күтімге алу шараларын қарастыру, ескерткіш орнау және ауыл шаруашылық техникумына ұлы ұстаздың есімін беру»[1].

Бұдан әрі хат иесі былай деп жазады: «Ы. Алтынсарин Қостанай уезінде Қостанай қаласынан үш шақырым жерде тұрды. Оның ауылы көл жағалауын қоныстанған. Ы. Алтынсарин европалық үлгіде салынған ағаш үйде тұрды. Үйдің қонақ күтетін үлкен залы, асханасы, кітапханасы, ұйықтайтын және басқа да бөлмелері болды. Үйдің каминмен жылытылды. Алтынсарин Халық ағарту министрлігі алдын қазақ балаларын ауыл шаруашылығы мамандығына оқыту үшін ауыл шаруашылығы мектебін ашу жөнінде бірнеше рет мәселе көтерді. Бұл үшін өз руы атынан 500 десятина жер бөлмекші болды. Бірақ патша үкіметі қазақ балаларына ауыл шаруашылығына оқытуға мүдделі болмады. Сондықтан да Алтынсариннің көзі тірісінде мектеп ашуға рұқсат етпеді» [2]. Ұлы ұстаз қайтыс болғаннан кейін оның орнына инспектор болып Алектров тағайындалды. Тек осы 90-шы жылдары ғана Алтынсарин руының 500 десятина жерін училище қарамағына алып, үкімет ауыл шаруашылығы мектебін ашуға келімін береді. Бұл учаске мен Алтынсариннің үйі халық училищесі инспекциясының қарауына берілді. Алтынсариннің үйі 1905 жылға дейін Қостанай уезі халық мектептері инспекторларының саяжайы ретінде пайдаланылады. Келесі оқу жылында Қостанай қаласы мұғалімдерінің ұжымы бұл үйді қала мұғалімдерінің демалыс үйі және саяжайы ретінде пайдалануға қол жеткізеді.

Өткен ғасырдың 60-шы жылдарында Қостанай қаласындағы Ы.Алтынсарин атындағы мектеп-интернатында оқып жүргенімде үлкендерден естігенім сол Ы. Алтынсариннің ағаш үйін Затобол кентіне басқа үй салуға қолданған екен. Ы.Алтынсарин «әліпенің атасы» Ұстаздардың ұстазы болу мен қатар ел мүддесін, халық қамын ойлағандардың бірі.

Ы.Алтынсаринді өз халқының патриоты ретінде патша өкіметі жүргізіп отырған әкімшілік – аумақтық реформа жөніндегі «Уақытша ереже» алаңдатпай қоймайды. Оның қазақтарды басқарудағы көптеген зардапты жақтары бар еді. Бірақ шенеуіктердің айтуы бойынша уақытша ереже қазақтарды басқаруда өз билігін шексіз пайдаланған сұлтандардан гөрі, басқаруды орыс басшыларына алып беруімен өте құнды болған. Алтынсарин мұндай пікірмен келіспейді. Сондықтан да ол «Уақытша ережені» қазақтардың өмір салты мен тұрмыс ерешелігін ескере отырып, қайта қарауды ұсынады [3].

Кезінде: «өнер – білім бар жұрттар», деп ұрандатып қана қоймай халықты ұйымдастырып өзі басшы болып, оқу ошақтары – мектептердің бой көтеруіне бар күшін салған. Бүгінде облыс орталығында орнын ойып тұрып 1884 жылы іргесі қаланған еліміздің мақтаншына айналған оқу орны соның айғағы. Ал осы мектеп қай жылдан бастап ұстаз есіміне иемденді? Алғашқы 1884-1918 жылдарды бұл оқу орны орыс – қырғыз екі кластық бастауыш училище [4], 1918 жылдан бастап Қостанай екі кластық орыс – қырғыз училищесі, кейін Қазақ АССР – інің құрылуына байланысты орыс-қазақ мектебі аталады.

1919 жылы үшінші Коммунистік интернационал құрылды. Осы кезден бастап мәдениет және оқу орындарының атаулары саясаттандырыла бастады. 1929 жылы үшінші коммунистік интернационалдың 10 жылдығына байланысты орыс-қазақ мектебі «Казкоммуна» атауына ие болды [5]. Қазақстан Компартиясының басшылығына Л. И. Мирзоянның келуіне байланысты мектеп 1935-1938 жылдары осы кісінің есімімен аталды[6]. Расында да, Мирзоян білім беру, мәдениет, тәрбие және қоғамдық өмірдің барлық саласында ұлттық кадрларды даярлауда үлкен мән берген еді. 1938-1939 оқу жылынан бастап 1960 жылға дейін мектеп Жамбыл атында болды. 1884 жылдан 76 жыл өткеннен кейін, тек 1960 бастап, бұл мектеп ұлы ұстаздың есімін иемденді.

Ие, Алтынсариннің өмір мен қызметін зерттеушілерді қызықтырарлық фактілер әлі де табылуы әбден мүмкін.

ӘДЕБИЕТ

1. 159-қор, 1-тізім, 20-іс.
2. 152-қор, 1-тізім, 20-іс.
3. Р. Сариева Патша үкіметінің қысымы. Саясат № 8, 2001 г.
4. Новый путь № 31. 5 қыркүйек. 1918
5. 265-қор, 1 тізім, 603-іс.
6. 250-қор, 1-тізім, 45-іс.

Майер В.В., старший преподаватель
Костанайский государственный педагогический институт

НЕКОТОРЫЕ КРИТЕРИИ ДИФФЕРЕНЦИРУЮЩЕГО НАПИСАНИЯ НАРЕЧИЙ

В современном русском языке активно происходит процесс перехода слов из одной части речи в другую. Это явление – переход существительных, прилагательных, местоимений с предлогами в наречия, существительных в предлоги, местоимений, наречий в союзы и частицы – довольно часто отражается на правописании.

Правильное написание в этих случаях связано с необходимостью осознать, какой частью речи является данная форма и, в зависимости от этого, применить то или иное правило.

Самой трудной в орфографическом отношении частью речи является наречие. Сложность в их написании связана не только с дифференциацией наречий и существительных, наречий и прилагательных и т.д., но и с рядом других моментов (существует традиционное написание, написание под действием аналогии).

На занятиях по практическому курсу русского языка студентам необходимо усвоить критерии слитного, раздельного и дефисного написания, чтобы повысить свою орфографическую грамотность.

Студенты должны усвоить основное правило: наречие пишется всегда слитно в отличие от соответствующих именных частей речи. Обычно морфоло-

Резюме

В данной статье на основе новых архивных документов рассматриваются некоторые страницы биографии великого казахского просветителя И. Алтынсарина и путь переименования основанной им. школы.

Conclusion

The article concerns the new archeological information of I. Altynsarin's biography, the great Kazakh scientist, and the way of renaming the school founded by him.

гическую принадлежность слова определяют по вопросу, но очень часто и наречие, и существительное отвечает на один и тот же обстоятельный вопрос (пройти куда? – *вглубь*; пройти куда? – *в глубь леса*) или на разные, но оба наречные (пошел куда? – *в конец коридора*; измучился как? – *вконец*).

Пояснительное слово при существительном тоже можно обнаружить не всегда. «Рана в бок была смертельна» (Л.Н.Толстой). Необходимо студентов познакомить и с другими критериями разграничения наречий и других именных частей речи, дать целый комплекс критериев, т.к. один из них, взятый в отдельности, работает не всегда.

1. Необходимо учитывать лексико-семантические факторы. При переходе именной части речи в наречия значимое слово редко остается неизменным:

- надеялся на удачу – отвечал *наудачу*;
- налить в пустую посуду – говорить *впустую*;
- посмотреть на лицо – все было *налицо*.

Встречаются примеры, когда изменение лексического значения при образовании наречий не столь очевидно:

- по новому методу – работать *по-новому*;